

A

apare. Elementele de bază ale arhitecturii sunt – volumul, suprafața și planul – organizate după un anumit ritm. Ele caracterizează stilurile arhitectonice. În funcție de concepția epocii, înclinată către funcțional sau către spiritual, se accentuează fie structura construcțiilor: clasică grecească, Renașterea, arhitectura secolului al XX-lea, fie forma generală și decorul, în scopul creării unui sentiment sau accentuării specificului național (arhitectură: egipteană, barocă, neoromânească). După destinația edificiilor, arhitectura este împărțită în arhitectură: civilă, religioasă, militară, industrială etc.

Aristocrație militară = Pătură a unei clase sociale sau a unui grup social care se bucură de mari privilegii, datorate originii, bogăției și poziției sale sociale. Termenul provine din limba greacă (*aristoi* = „mai buni” și *kratos* = „conducere”, „dominare”), în traducere „guvernul celor mai buni”. După

Nobil dac, Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg, Rusia

originea puterii sale, aristocrația este: militară, funciară (proprietară de terenuri), financiară. Cea mai cunoscută formă a aristocrației militare este cea a statului spartan, unde apartenența la aristocrație era strâns legată de capacitățile militare exprimate (aristocrația războinică sau de cucerire). În timpul lui Burebista, în prima jumătate a secolului I î.Hr. dezvoltarea societății geto-dacice, întărirea aristocrației tribale militare și transformarea ei în clasă politică au determinat trecerea la organizarea de tip statal. La începuturile Evului Mediu, starea de război aproape neîntreruptă în care se trăia a favorizat construirea unei elite militare. Acest lucru a dus la conturarea societății celor 3 ordine în care războinicii (aristocrația militară) aveau rolul predominant în societate.

Armistițiu = Înțelegere între forțele aflate în luptă pentru încetarea operațiunilor militare până

Încheierea armistițiului între Spania și Olanda, 15 mai 1648, tablou de Gerard ter Borch (1617-1681)

la încheierea păcii; un armistițiu este o situație într-un război în care părțile aflate în conflict sunt

B

trece asupra unor demnitari laici sau religioși. La Atena, în epoca arhaică, căpeteniile celor 4 triburi gentilice se numeau **phylobasileis**. După instaurarea regimului democratic în Atena, titlul de **basileu** era purtat de dregătorul însărcinat cu supravegherea cultelor și cu judecarea crimelor grave. În documentele epigrafice despre geto-daci, titlul de **basileu**, în înțelesul de rege, e aplicat unor căpetenii ca Rhemaxos sau Moskon și, mai ales, lui Burebista. Titlul a fost atribuit și lui Alexandru cel Mare și succesorilor săi greci în Egipt, Mesopotamia și Macedonia. Corespondentul feminin al termenului era **basilissa** și desemna o regină domnitoare ca și Cleopatra sau soția unui rege. Până la cucerirea arabă, **basileu** era titlul oficial al regilor persani. În Imperiul Bizantin, titlul de **basileu** era purtat de împărați care erau, asemenea monarhilor orientali, autocrați. Doctrina politică bizantină îl prezenta pe împărat ca pe o divinitate terestră; ca atare, prerogativele lui se extindeau și în viața Bisericii. Dar funcția cea mai importantă a împăratului era cea administrativă, legislativă și judecătorească. Legislator și judecător suprem, voința sa avea valoare de lege.

Basilică = Clădire publică greco-romană, de obicei situată în forumul unui oraș roman. Prin extensie, termenul a fost folosit și pentru edificiile creștine de aceeași formă și continuă să fie utilizat într-un sens arhitectural pentru a descrie acele clădiri cu

un naos central. Basilica a dat numele său lăcașului de cult la români – biserică, dovadă a creștinării

Basilica Sfântul Petru, Vatican

populației din spațiul carpato-dunărean în perioada în care basilica era forma obișnuită a clădirii de cult creștin.

Basorelief = Lucrare de sculptură cu figuri scoase în relief pe un fond cu care fac corp comun. Basorelieful (din italiană *basso-rilievo* = „relief adânc”) reprezintă un gen de sculptură cu două dimensiuni (sub formă de placă) în care a treia dimensiune spațială este sugerată prin modelarea trecerilor rotunjite de la contur la fundal, dar nu desprins. În basorelief, figurile sunt prezentate în relief pe un fundal cu care acestea fac un corp comun, ieșirea în volum față de fundal fiind relativ mică, joasă. Basoreliefurile se întâlnesc la multe popoare din Antichitate. În Antichitate, în special în Egipt, pentru definitivarea formelor, sculpturile basorelief erau ulterior pictate. În cultura vestică medievală, basorelieful era o tehnică foarte puțin cunoscută.

marcabilă a acestuia. Capodopera este o operă artistică de o valoare deosebită.

Castru = Complex de clădiri și/ sau teren împrejmuit utilizat(e) ca o poziție militară defensivă. La origine era o fortificație celtică de formă rotundă, construită pe vârful unui deal. În epoca romană, termenul a fost folosit pentru a indica taberele militare fortificate care aveau de obicei formă rectangulară, de-a lungul frontierelor Imperiului Roman. În anul 168, împăratul Marcus Aurelius a stabilit la Potaissa sediul Legiunii a V-a Macedonica, cu un efectiv de aproximativ 5 000 de militari. Doi ani mai târziu, legionarii au început construirea unui castru impunător, cu o suprafață de 23 de hectare, în care se aflau mai multe clădiri, cea mai importantă fiind aceea a comandamentului. Legiunea a rămas ulterior la Potaissa până la părăsirea Daciei de către romani. Prin dimensiunile sale de 573 x 408 m, castrul se înscria în categoria celor mijlocii din Imperiul Roman.

Poarta unui castru roman din Marea Britanie

Catholicism = Termenul a părut în limba franceză, la sfârșitul secolului al XVI-lea, după nașterea cultelor protestante pentru a desemna religia creștinilor care au rămas în comuniune cu Papa și episcopii săi. Catholicismul este confesiunea creștină care recunoaște primatul Papei de la Roma. Termenul catolic sugerează universalitatea, pentru că, după modelul Imperiului Roman, Papa conduce biserica de la Roma. Biserica catolică este numită și apostolică, deoarece Papa este perceput drept succesorul apostolilor, Sfântul Petru fiind considerat primul Papă. Biserica catolică se dorea urmașa și depozitara învățămintelor lui Iisus, transmise oral sau prin scris. Toate interpretările contrare și contestările la adresa caracterului universal al catolicismului erau considerate erezii sau schisme.

Cens = În Antichitate însemna recensământ al populației, realizat din cinci în cinci ani pentru prestarea serviciului militar și a activității politice. În Evul Mediu, censul era renta (darea în bani către stăpânul pământului). În Epoca Modernă, censul însemna impozitul pe care îl plătea cineva pentru avera deținută și pentru care obținea dreptul de vot (valoare minimă a contribuției prin impozit prevăzută de legile electorale). În 1864, Alexandru Ioan Cuza adoptă o nouă lege electorală prin care alegerea deputaților este făcută de corpul electoral care se împarte în alegători direcți și alegători primari. Alegătorii